

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
ע"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

עקב (תש"ל)

הקושי הגדול בפרשיות דברים-ואתחנן-עקב כפי שכבר ראינו בגליון הקודם הוא להבין את הקשר שבין הדברים. זכרונות העבר המועלים בדברי תוכחתו של משה אינם מובאים בסדר הסטורי אלא בדרך אסוציאטיבית, או כהדגמה או כזרוז או כראיה לדברי תוכחתו. (יושם לב לכך, כיצד חוזר ובשנה בדבריו כפעם בפעם זכר חסאו ועששו של משה ומי פעם בקשר אחר ולמטרה אחרת: א' ל"ז; ג' כ"ו-כ"ז; ד' כ"א-כ"ב).

נביא בזה את דברי ר' דוד הופמן הנותן לנו סקירה על פרק ט' א'-י"א כ"ה ומנאר את הקשר שבין הענינים:

החלק השלישי מתחיל כמו החלק הראשון ב"שמע ישראל" וגם הוא כמו הראשון כולל חמשיה, אשר כל אחת מהן היא פרשה פתוחה או סתומה, חוץ סן הראשונה הנכתבת בתורה בצורת שתי פרשיות, כנראה מפני אריכות הסיפור ההסטורי אשר בה. הגאון ההסטורי הזה מתחיל בפסוק ט' ז' ומגיע עד י' י"א שהוא סיום הפרק הראשון. גם הפרק השני המרבה לזרז על אהבת ה' ויראת ה' הוא ארוך למדי, אבל בכל זאת אינו נכתב בתורה אלא בפרשה אחת.

החמשיה הזאת הכלולה בפרשה זו היא :

- ט' א' - ר' י"א
- ר' י"ב - ר"א ט'
- ר"א ר' - ר"א י"ב
- ר"א י"ג - ר"א כ"א
- ר"א כ"ב - ר"א כ"ה

לפני גשת הלומדים לגליוננו ראוי לסקור את החלק הזה של פרשתנו ולהבין את הקשרים ואת המעברים שבין החלקים השונים (שאלה א'). נביא בזה גם את דברי אלישיך עצמו המסביר את הקשרים שבין הפסוקים:

אלישיך:

ושמא תאמרו, כי מה ראיתי בכס לומר כי אין לבטח בצדקתכם, הלא הוא כי (פ' ז') "זכור אל תשכח את אשר חקצפת את ה' אלוקיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד בואכם עד המקום הזה". ואל תאמרו, כי זה היה לדור אשר לפניכם אשר במדבר הזה חמו, אך לא אליכם, כי קטנים יצאתם ממצרים ולא אחדי בכס שהגיע לעשרים בזמן המרגלים, כי הוא מה שחקצפתם את ה', היה מאז עד בואכם עד המקום הזה שהיא ארבעים שנה אחר ענין המרגלים, ורוב שבכם קרונים לששים שנה, וכמה זמן יש שהגעתם לעשרים, ומאז גם כן לא חסרו מכם דברי עונות, באופן שאין לבטוח בעצמכם. ושמא תאמרו, כי הם (=דור יוצאי מצרים) לא הגיעו לגדר כשרון שיש לנו עתה (=הדור השני ליוצאי מצרים), אך אנו הגענו לגדר חלו לא נירא שנשוב ונקלקל - לזה אמר (ס' ה') "ובחורב חקצפתם את ה'", לומר: האם אפשר להגיע אל גדר כשרון וצדקות כאשר הגעתם בחורב לדבר עם ה' פנים בפנים קרובים ודבקים בה', ועם כל זה "חקצפתם את ה'" עד גדר "ויחאנף ה' בכס להשמיד", ואם כן - מה לכם עוד לדבר.

אך כפי שיראה סן הגליון, החוקר לופינק* מחלק באופן אחר. אשר לשאלה א' כדאי להביא את שתי השובותיו שלו

אברבנאל:

והנה אמרו אחרי זה (פ' כ"ב) "ובתבערה ובמסה..." כאומר אליהם: אם תפקטו בדבר באמרכם שאהרן גרם לכם את העון ולא היה מאחכם, הנה לכם לפד ולראיה שאתם הייתם חוטאים כמנחגיכם בשאר המקומות, כי הנה בתבערה הייתם מתאוננים, וראשונה לזה במסה, שהייתם מנסים חיש ה' בקרבכם אם אין, וכן בקברות התאווה, בכל המקומות תאלח הייתם מקציפים את ה', ולא עוד כי גט בשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמרו: "עלו ורשו את הארץ אשר נתן ה' לכם" ותמרו את פי ה' ולא תאמנתם בו לא שמעתם בקולו וקבעתם לכם בכיה לדורות - האם אהרן גרם לכם כל זה? אם כן מזה יראה שאתם בעצמכם מבלי כל מסיה ממרים הייתם עם ה', ואין ראוי לתלות הקלקלה כי אם במקולקל! ואפשר שזכר להם עונותיהם במסה ובתבערה ובשאר מקומות, להגיד שגם כל מה שראו שעשה להם בעון העגל, לא לקחו מוסר, אבל מיד הוסיפו לחסוא בכל אותם מקומות אשר זכר.

(עלון הדרכה עקב)

למדרשים המובאים בשאלה ב יש לשים לב לסתי הגישה המנוגדת המצויות במקורותינו:
אחת הרואה את שבירת הלוחות כמעשה בלתי מכורן מאת משה אלא כמקרה טקרה למשה
מאפיק כוחותיו למראה אשר ראה ומכבד הלוחות אשר אותיותיהן פרחו; והשניה הרואה
את שבירת הלוחות כמכורן ממשה לאחת מסבות שונות הנתנות במדרשים ובמפרשים (וע'
גליון כי-תשא תש"ך).

לענין האותיות הפורחות וכבד הלוחות אמר

רבנו בחיי על התורה:

וזכו שדרשו חז"ל שנפלו הלוחות מידו מתוך הכובד וכו', וכן האדם:
כל זמן שהנפש בתוכו והוא בחיים אין כובדו כל כך כמו שהוא אחר
מותו שיצאה הנפש ממנו.

והמעונין ימצא חומר רב למדרשים אלה ב"תורה שלמה" כרך כ"א עמ' ק"ל בהערות.

נחמה ליבוביץ .

*) Lohfunk N.: Des Hauptgebot. Zu Dh. 5-ii